

6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1941 : ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ

Από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι σήμερα στην πατρίδα μας τιμάται - δικαίως - η 28^η Οκτωβρίου 1940 ως Εθνική Εορτή και δι' αυτής ολόκληρο το έπος του ελληνοϊταλικού πολέμου. Δυστυχώς το νεοελληνικό κράτος δεν τιμά στο βαθμό που θα έπρεπε ένα ακόμη έπος των ημερών εκείνων, όπως είναι η ελληνογερμανική σύγκρουσις στα οχυρά της ελληνοβουλγαρικής μεθορίου, γνωστά ως « Γραμμή Μεταξά », η οποία ξεκίνησε την 6^η Απριλίου 1941. Ήταν ένας αγώνας σύντομος που διήρκεσε μόλις τέσσερις ημέρες αλλά ήτο πλήρης ανδραγαθημάτων που προκάλεσαν τον σεβασμό και αυτού ακόμη του εχθρού.

Η γερμανική εκστρατεία στα Βαλκάνια που έφερε τον κωδικό « Επιχείρηση Μαρίτα », άρχισε να σχεδιάζεται στα τέλη Νοεμβρίου του 1940 εκ παραλλήλου με τις προσπάθειες για ειρήνευση τις οποίες αναπτύξαμε στο αφιέρωμά μας για τον θάνατο του Ιωάννου Μεταξά (29 Ιανουαρίου 1941). Δυστυχώς οι συγκυρίες έφεραν για άλλη μια φορά την Ελλάδα στην δύνη του πολέμου. Αυτή τη φορά όμως ο αγώνας δεν θα μεθούσε τους Έλληνες με το αθάνατο κρασί του '21. Ο κυβερνήτης Ιωάννης Μεταξάς ήτο απών. Οι Έλληνες στρατιώτες θα είχαν το βαρύ καθήκον να υπερασπίσουν την τιμή των όπλων του νικηφόρου μέχρι τότε ελληνικού στρατού.

Το πρωί της 6^{ης} Απριλίου 1941 επεδώθη στην ελληνική κυβέρνηση δια μέσου του γερμανού πρέσβη Ερμπαχ διακοίνωση της κυβερνήσεως του Ράιχ που εξηγούσε τον λόγο της γερμανικής παρουσίας στην Ελλάδα. Η μακροσκελής διακοίνωση κατέληγε χαρακτηριστικά ως εξής :

« Δια του τρόπου τούτου η Ελλάς, ήτις υπήρξε το μόνον ευρωπαϊκόν κράτος το οποίον επέτρεψεν εις τα αγγλικά στρατεύματα να θέσουν πόδα επί του ευρωπαϊκού εδάφους, ανέλαβεν έναντι της ευρωπαϊκής κοινότητος βαρείαν ευθύνην.

Αναμφιβόλως ο ελληνικός λαός δεν είναι υπεύθυνος δια την εξέλιξιν ταύτην. Ως εκ τούτου όμως είναι ακόμη μεγαλύτερα η ευθύνη η οποία βαρύνει την παρούσαν ελληνικήν κυβέρνησιν, δια την ανεύθυνον αυτήν πολιτικήν της. Η ελληνική κυβέρνησις εδημιούργησε τοιοιτοτρόπως μίαν κατάστασιν, έναντι της οποίας η Γερμανία δεν δύναται πλέον να παραμείνη αδρανής επί μακρόν. Δια τον λόγον αυτόν η Κυβέρνησις του Ράιχ έδωσεν ήδη διαταγάς εις τα στρατεύματά της , όπως εκδιώξουν τα βρεττανικάς δυνάμεις εκ του ελληνικού εδάφους. Πάσα αντίστασις, προβαλλομένη εις τον γερμανικόν στρατόν, θα συντριβή αμειλίκτως.

Η κυβέρνησις του Ράιχ, καθιστώσα τούτο γνωστόν εις την ελληνικήν κυβέρνησιν, τονίζει, ότι τα γερμανικά στρατεύματα δεν έρχονται ως εχθροί του ελληνικού λαού και ότι είναι μακράν του γερμανικού λαού η πρόθεσις, όπως πολεμήση και καταστρέψη τον ελληνικόν λαόν ως τοιούτον. Το κτύπημα, όπερ η Γερμανία είναι ηναγκασμένη να καταφέρει επί του ελληνικού εδάφους, προορίζεται δια την Αγγλίαν. Η κυβέρνησις του Ράιχ είναι πεπεισμένη ότι εκδιώκουσα ταχέως τους παρεισάκτους Άγγλους εξ Ελλάδος, προσφέρει αποφασιστικήν υπηρεσίαν πρωτίστως εις τον ελληνικόν λαόν και την ευρωπαϊκήν κοινότητα ».

Το πρωί της ίδιας ημέρας ο Υπουργός Προπαγάνδας Ιωσήφ Γκαίμπελς διαβάζει την ημερήσια διαταγή του Χίτλερ προς τα γερμανικά στρατεύματα, η οποία μεταδίδεται μέσω του ραδιοφώνου. Η διαταγή κατέληγε ως εξής :

« Ο αγών επί του ελληνικού εδάφους δεν είναι πόλεμος εναντίον της Ελλάδος, αλλά εναντίον του γενικού εκείνου εχθρού ο οποίος - όπως ακριβώς προ ενός έτους εις τον ακρότατον βοράν της Ευρώπης - προσπαθεί ήδη εις το νοτιώτατον αυτής σημείον να ανατρέψη τας τύχας του πολέμου αυτού. Ως εκ τούτου θα πολεμήσωμεν εις τον

χώρον αυτόν με τους συμμάχους μας επί τόσον καιρόν, όσος χρειάζεται δια να εύρη και ο τελευταίος Άγγλος την « Δουνκέρκη » του και εις την Ελλάδα ».

Οι γερμανικές στρατιωτικές ενέργειες επομένως, δεν ελάμβαναν τον χαρακτήρα πολέμου κατά της Ελλάδος και επισήμως συμφώνως με τα διπλωματικά ειωθότα αυτός ουδέποτε εκηρύχθη. Δεν εγένετο ανταλλαγή των διαπιστευμένων σε Βερολίνο και Αθήνα, και οι δύο πρέσβεις κυκλοφορούσαν ελευθέρως και στις δύο πρωτεύουσες.

Η γερμανική επίθεση έγινε όχι μόνο από πολυάριθμες στρατιωτικές δυνάμεις αλλά και από τις εκλεκτότερες που διέθετε ο γερμανικός στρατός. Η δωδέκατη γερμανική Στρατιά υπό την ηγεσία του Στρατάρχη Φον Λιστ διέθετε 32 εμπειροπόλεμες Μεραρχίες από τις οποίες ενεργό δράση είχαν οι 23, ενώ οι υπόλοιπες 9 παρέμειναν εφεδρικές. Μία από τις Μεραρχίες που συμμετείχε στην εκστρατεία κατά της Ελλάδος ήταν και η θωρακισμένη μεραρχία των SS « Σωματοφυλακή του Αδόλφου Χίτλερ », με διοικητή τον στενό συνεργάτη του Χίτλερ και παλαιό μέλος του κόμματος, Στρατηγό Ζεπ Ντήτριχ. Από ελληνικής πλευράς ο αγώνας ήτο διμέτωπος. Σε ό,τι αφορά το αλβανικό μέτωπο οι ελληνικές δυνάμεις είχαν ταπεινώσει για άλλη μια φορά τους Ιταλούς και είχαν συντρίψει την περίφημη Εαρινή Επίθεση του Μουσσολίνι που, απογοητευμένος παρακολουθούσε και αυτός ο ίδιος στη γραμμή του μετώπου τις στρατιωτικές επιτυχίες των Ελλήνων. Από την πλευρά της Μακεδονίας είχε αναπτυχθεί το Τμήμα Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας αποτελούμενο από τρεις Μεραρχίες.

Η γερμανική επίθεση ξεκίνησε στις 5.15 το πρωί με επίθεση εναντίον ελληνικών φυλακίων στο όρος Μπέλλες και πολύ σύντομα διευρύνθηκε σε ένα πολύ μεγάλο μέτωπο 120 χιλιομέτρων από το τριεθνές (Γιουγκοσλαβία - Ελλάδα - Βουλγαρία) μέχρι το ύψος της Κομοτηνής. Παρά τις σφοδρές γερμανικές επιθέσεις οι οποίες υπεστηρίζοντο τόσο από βολές βαρέως πυροβολικού όσο και από αεροπορικές εφορμήσεις των περιφήμων στούκας, όλα τα οχυρά επανδρωμένα με 10 000 άνδρες περίπου, αντιστάθηκαν κατά την πρώτη ημέρα επιτυχώς. Οι γερμανικές δυνάμεις, χωρίς να εκπορθήσουν τα οχυρά, παρακάμπτουν αυτά και από διάφορες ορεινές διαβάσεις προωθούνται νοτιότερα. Ο διοικητής του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας Κ. Μπακόπουλος, διέταξε σύμπτυξη της 18^{ης} Μεραρχίας, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα τα οχυρά να είναι υποχρεωμένα να αντισταθούν αποκλειστικά με τις δικές τους δυνάμεις, χωρίς καμία υποστήριξη. Την 7^η Απριλίου ήδη οι γερμανικές δυνάμεις βρίσκονται στην κοιλάδα του Αξιού επί του γιουγκοσλαβικού εδάφους. Η απειλή κατά της Θεσσαλονίκης είναι ορατή. Το βράδυ της 7^{ης} Απριλίου το Τ.Σ.Α.Μ. ζήτησε να διατεθεί μια τεθωρακισμένη βρετανική ταξιαρχία η οποία βρισκόταν δυτικά του Αξιού ώστε να επιτεθεί αυτή κατά των γερμανών στην περιοχή της Δοϊράνης και να ανασχεθεί έτσι η γερμανική προέλαση. Η απάντηση ήταν αρνητική. Οι Έλληνες έπρεπε να αγωνισθούν μέχρι τέλους ώστε να διασφαλίσουν την απρόσκοπτη αποχώρηση και φυγή των πενιχρών αγγλικών δυνάμεων. Δύο μέρες μετά την επίθεση τα οχυρά κρατούν ακόμη παρόλο που δέχονται σφοδρές επιθέσεις πανταχόθεν. Την επομένη μέρα, 9 Απριλίου, θα υπογραφεί συνθηκολόγηση μεταξύ του Αντιστρατήγου Μπακόπουλου, Διοικητή Τ.Σ.Α.Μ., και του Διοικητή μιας εκ των γερμανικών τεθωρακισμένων Μεραρχιών, Αντιστρατήγου Φάιελ. Δι' αυτής παρεδίδετο αναιμάκτως η Θεσσαλονίκη. Στο παράρτημα της συνθηκολόγησης συμφωνήθηκαν και υπογράφηκαν και οι εξής όροι: Α) Ανεγνωρίζετο ότι το Τ.Σ.Α.Μ. δεν ηττήθηκε αλλά ότι αναγκάστηκε να προτείνει συνθηκολόγηση ύστερα από την κατάρρευση της Γιουγκοσλαβικής αντιστάσεως. Β) Να παραμείνουν στη θέση τους οι ελληνικές πολιτικές αρχές, που σήμαινε ότι διατηρούσε η Χωροφυλακή το

καθήκον τήρησης της τάξεως. Γ) Οι Έλληνες οπλίται και Αξιωματικοί δεν θα οδηγηθούν σε στρατόπεδα αιχμαλώτων πολέμου.

Παρά τις εξελίξεις αυτές οι δυνάμεις των οχυρών συνεχίζουν τον ηρωικό μοναχικό τους αγώνα. Ο διοικητής τους και διοικητής του Τ.Σ.Α.Μ. θα εκδώσει ημερησία διαταγή στις 9 Απριλίου στην οποία μεταξύ άλλων ανέφερε :

« ... Τα ονόματα των οχυρών ΡΟΥΠΕΛ, ΟΥΣΙΤΑ, ΠΕΡΙΘΩΡΙ, ΠΑΡΤΑΛΟΥΣΚΑ, ΠΑΛΗΟΥΡΙΩΝΕΣ, ΚΕΛΚΑΓΙΑ, ΙΣΤΙΜΠΕΗ, ΠΟΠΟΤΛΙΒΙΤΣΑ, ΑΡΠΑΛΟΥΚΙ, ΛΥΣΣΕ, ΝΤΑΣΑΒΛΗ και άλλων, θ' αναγραφούν με μεγάλα χρυσά γράμματα εις την πανένδοξον Ιστορίαν της Ελλάδος μας. Πρέπει να είσθε υπερήφανοι εσαεί και σεις και οι απόγονοί σας δια τα μεγάλα και ασύγκριτα αυτά κατορθώματά σας και δια τας εξαιρετικάς και ανεκτιμήτους υπηρεσίας τας οποίας προσεφέρατε εις την Πατρίδα και της οποίας την τιμήν τόσον υψηλά εκρατήσατε. Εγώ δε ιδιαιτέρως θεωρώ τον εαυτόν μου ευτυχή και αισθάνομαι μεγίστην υπερηφάνειαν διότι διώκησα τοιούτον στρατόν, αποτελούμενον πράγματι από γενναίους και ήρωας όπως εσείς. Σας εκφράζω εκ βάθους ψυχής τα θερμότερα συγχαρητήριά μου και τον θαυμασμόν μου. Εκ μέρους Δε της Πατρίδος την άπειρον ευγνωμοσύνην της δια την νέαν άφθαστον δόξαν την οποίαν της εχαρίσατε.

Επέπρωτο όμως τα μεγάλα σας κατορθώματα και παρ' ότι μέχρι της τελευταίας στιγμής εστάθητε ακλόνητοι εις τας θέσεις σας, να διακόψωμεν τον αγώνα, λόγω απροόπτου δυσμενούς τροπής της στρατιωτικής καταστάσεως εις την περιοχόν μας. Συνεπεία της προελάσεως εκ του Σερβικού εδάφους ισχυρών εχθρικών δυνάμεων εις τα νώτα μας δια της κοιλάδος του Αξιού. Έστω όμως γνωστόν εις πάντας ότι τούτο ουδόλως μειώνει την αξίαν του ηρωικού και ενδόξου αγώνος μας. ...».

Το πρωί της επομένης ημέρας, 10 Απριλίου 1941, ένας γερμανός συνταγματάρχης πήγε να παραλάβει το απόρθητο οχυρό Παληουριώνες. Ένα άγημα γερμανών στρατιωτών είχε παραταχθεί εμπρός από το οχυρό. Ο γερμανός αξιωματικός έδωσε τα συγχαρητήριά του στον Έλληνα διοικητή για την αντίσταση των ανδρών του, προσθέτοντας ότι ο γερμανικός στρατός είναι υπερήφανος που έχει τέτοιους αντιπάλους, και στη συνέχεια οδήγησε τον Έλληνα αξιωματικό στο παρατεταγμένο γερμανικό τάγμα που απένειμε τιμές, για να το επιθεωρήσει. Την ίδια στιγμή εξήρχοντο του οχυρού οι γενναίοι υπερασπιστές του με αισθήματα βαθιάς πικρίας, αφού παρεδίδοντο χωρίς ποτέ να ηττηθούν. Μαζί με τις σταγόνες της βροχής που έπεφταν εκείνο το πρωινό, έτρεχαν και τα δάκρυα από τα μάτια τους γιατί πια ήταν η στιγμή που έπαυαν να είναι λέοντες και εγένοντο αιχμάλωτοι. Μάλιστα, ο γερμανός συνταγματάρχης είχε δώσει διαταγή να υψωθεί η γερμανική σημαία στο οχυρό μόνο όταν αποχωρήσει και απομακρυνθεί και ο τελευταίος Έλληνας στρατιώτης. Ανάλογες εκδηλώσεις έγιναν και προς τους υπερασπιστές όλων των οχυρών. Ειδικά στον στρατιωτικό διοικητή του οχυρού Ρούπελ, γερμανός αξιωματικός της Αεροπορίας δήλωσε ότι ο ελληνικός στρατός ήταν ο πρώτος στρατός στον οποίον τα στούκας δεν έσπειραν πανικό. « Οι στρατιώτες σας, αντί να φεύγουν αλλόφρονες, όπως γινόταν στην Πολωνία και την Γαλλία, μας πυροβολούσαν από τις θέσεις τους ». Οι μαχητές των οχυρών, όπως και ολόκληρος ο ελληνικός στρατός, με προσωπική διαταγή του Χίτλερ, λίγες μέρες μετά την ολοκλήρωση της καταλήψεως της ηπειρωτικής Ελλάδος, δεν θα θεωρηθούν αιχμάλωτοι πολέμου. Οι υπερασπιστές των οχυρών θα λάβουν ηθικές αμοιβές από την ελληνική κυβέρνηση, ένα χρόνο αργότερα. Το 1942 η ελληνική πολιτεία θα απονείμει παράσημα στους διακριθέντες κατά τον ελληνογερμανικό αλλά και κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο. Η μεγαλύτερη όμως ηθική αμοιβή είναι τα συγχαρητήρια του εχθρού. Ο ελληνικός στρατός είναι ο μοναδικός στρατός για τον οποίον αυτός ο ίδιος ο Χίτλερ εξέφρασε τον θαυμασμό

του. Εκφωνώντας το γνωστό λόγο του αναφερόμενο στη βαλκανική εκστρατεία, ενώπιον του Ράιχσταγκ, στις 4 Μαΐου 1941, ο Φύρερ είπε : « ... Η ιστορική δικαιοσύνη όμως με υποχρεώνει να διαπιστώσω ότι από όλους τους αντιπάλους που αντιμετωπίσαμε, ο έλληνας στρατιώτης πολέμησε με ύψιστο ηρωισμό και αυτοθυσία. Συνθηκολόγησε μόνον όταν η εξακολούθηση της αντιστάσεως δεν ήταν πλέον δυνατή και δεν είχε κανένα λόγο ».

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΠΑΣ